Nr. 10 (76) • Casa de Creație a Republicii Moldova • octombrie 2017

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNO LTURĂ CONTEMPORANĂ

LA MULȚI ANI,

Ioana Căpraru

Sumar

OLGA ABDULAEV
Vorbesc, gândesc și simt în limba neamului... 1

LUDMILA NEGRI
Festivalul Etniilor la Fălești 2

ANATOL EREMIA
Destinul cuvintelor - 16 4

NADEJDA CUCU ROMANCIUC
O călătorie de neuitat! 5

MARIA ROMANCIUC
„Hai la piersici”! 6

MARIANA COCIERU
Ioana Căpraru — vocația predestinată a unui artist 8

MARINA SANDU
Maria Drăgan — Turturica din Bălăurești 11

CAZACU LILIA
Creație în Delta Dunării 12

DUMITRU PĂSAT
Dârz apărător de Țară și de Neam 13

ELENA NEDELICIUC
Anatol Moraru – strateg al limbajului 16

ANGELA OLĂRESCU, IVAN DUMINICA
Conferința științifică: Lupta pentru eliberarea și independența Bulgariei 18

MARINA NEGRU
În lumea poveștilor de suflet 19

ANA NEAGA
Despre cărți și lectură la BPR „ÎPS Antonie Plămădeală” 20

TATIANA JEREGHI
„Pe dragoste tot se ține” 21

OLGA MARDARI
Universul magic al culorilor 24

PROIECTUL **„REALITĂȚI CULTURALE”**
nr. 10 (76) octombrie 2017

Adresa: *mun. Chișinău, str. București, 68, of. 338, 324*
Tel.: *(+373 22) 20-25-53 (redacția)*
Mob.: *(069) 39 24 98* (**P. Popa**)
Fax: *(+373 22) 20-25-55*
E-mail: *popapavel55@gmail.com*

Autor — Cornelia Druța

COLEGIUL DE REDACŢIE

Pavel Popa, *redactor-șef*

dr. Varvara Buzilă,
Muzeul Naţional de Etnografie și Istorie Naturală

dr. hab. Victor Ghilaș, *AȘM*

dr. Mariana Cocieru, *AȘM*

Veta Ghimpu-Munteanu,
Teleradio-Moldova

Veronica Caraulan,
Direcţia Cultură mun. Bălţi

Gheorghe Nicolaescu,
Cabinetul metodic al Ministerului Culturii

Vorbesc, gândesc și simt în limba neamului

OLGA ABDULAEV,
șef secție, CCC „Ghiocel”,
mun. Chișinău

Viața fiecărui om se bazează pe comunicare, de altfel societatea nu ar putea exista. Prin urmare, cel mai genune succes în viață îl obține persoana care știe să se exprime corect, pentru că vorbirea este un proces care se asimilează pe întreg parcursul vieții și nu este niciodată prea devreme sau prea târziu să însușim cum să ne exprimăm corect, deslușit și concis

Atelierul de arta vorbirii „Cuvântul fermecat” din incinta Centrului de creație a copiilor „Ghiocel”, sect. Ciocana, mun. Chișinău oferă posibilitate copiilor cu vârsta cuprinsă între 5 și10 ani nu doar să tezaurizeze cunoștințe utile cu privire la practicarea diverselor tehnici de dezvoltare a vorbirii, expresivității, stimulării creativității ci și a încrederii în sine și în atitudinea sa. De asemenea, ei vor descoperi noi tehnici în scopul exprimării libere și pronunției corecte a cuvintelor, mesajelor, la formarea unei dicții impecabile, la depistarea, dezvoltarea și stimularea capacităților de a gândi profund și de a exprima întocmai cugetul, de a lectura expresiv și reproduce corect mesajul global, de a îmbunătăți cultura comunicării copiilor.

La acest curs copiii vor mai studia:

- să vorbească liber pe orice subiect;
- să comunice cu spectatorul;
- să utilizeze corect gestul, mimica, intonația;
- să dezvolte capacitățile vocale;
- să analizeze literar diverse texte și să le reproducă expresiv;
- să muncească în echipă.

Pe parcursul anilor, copiii participă la diverse activități cultural artistice (sărbătorile de iarnă, sărbătoarea mamelor, ziua familiei, hramul localității, diverse festivaluri și concurse etc.). Ei evoluează cu compoziții literare adaptate în baza versurilor poeților naționali. Tradițional, copiii sunt învingători ai concursurilor municipale: „Din istoria neamului”, „Valeriu Cupcea”, dar și internaționale cum ar fi: „Învingător prin artă”, „1 iunie - copilul, ambasadorul prieteniei între popoare”, organizat de către Asociația cultural-științifică „Vasile Pogor”, Iași, România.

Frecventarea sistematică a ședințelor atelierului va pune accentul și pe dezvăluirea potențialului creativ. Ca rezultat, copilul nu numai că va vorbi frumos, ci va deveni mai sigur, mai comunicabil însușind și unele lucruri necesare din codul bunelor maniere, care în contextul social sunt mai mult de cât niște reguli de comportare civilizată. Aplicate cu inteligență și deosebită eleganță, manierele vor deveni instrumente indispensabile în comunicarea mai accesibilă cu cei din jur, pentru a atinge scopul.

LUDMILA NEGRI, sp. pr., Secția Cultură și Turism Fălești

Festivalul Etniilor la Fălești

Toamna își arată frumusețea prin schimbarea culorilor în auriu- ruginiu, iar minoritățile naționale se adună sub petalele Festivalului Etniilor, a cărui simbol este floarea soarelui, fiecare petală semnificând o etnie. Toți țin să-și laude cultura, dansurile, bucatele și băuturile tradiționale.

În ziua de 17 septembrie 2017 la Fălești, la umbra castanilor din fața Palatului raional de Cultură „Mihai Volontir", au fost vernisate expoziții de artizanat, arte plastice și artă culinară ale creatorilor populari și gospodinelor din raion. Și-au demonstrat cele mai dragi obiecte de artă și bucate tradiționale Victoria Osoianu din com. Călugăr, Șevciuc Natalia și Fedora Donighevici din s. Hitrești, Viorica Bevza, Maria Pavlova, Artur Rotari, Valentina Dedova din s. Suvorovca, Oxana Bodnarciuc, Nina Gabur, Viorica Zamfir, Zinaida Ivașciuc din com. Pompa, Eugenia Dreglea, Silvia Pascal, Lucia Ciocîrlan, Raisa Botnarciuc și Maria Conuș din Gara Fălești, Lilia Covali și Evghenia Țincova din s. Moldovean-

ca, Ela Temcic, Svetlana Șeveliova, Anton Burcio, Erica Maico și Vera Dumbravă din or. Fălești (Fabrica de Zahăr), Zinaida Panfilova, Anastasia Gușevati, Fenea Chirnițcaia și Elizaveta Culpechina din com. Egorovca, pictorul Damian Furdui din or. Fălești a expus o serie de portrete din creația proprie. Toți doritorii au avut ocazia să guste din pizza oferită de restaurantul „Europa" gestionat de italianul Antonio Pratico.

Pe platou, în armonia diverselor melodii și-au etalat măiestria colective artistice și participanți individuali de moldoveni, ucraineni, ruși, romi, alte etnii care constituie poporul nostru multicultural. Toți au fost întâmpinați cu pâine și sare, după tradiția veche moldovenească. La deschiderea manifestării au participat cu mesaje de felicitare vicepreședintele raionului Roman Radu și șeful Secției Cultură și Turism Grigore Budu. Au strălucit în toată splendoarea colectivele artistice „Molodușka" și Beriozca" din primăria Egorovca, „Kalina" și „Ivușka" din primăria Ciolacu Nou, formațiile localităților Natalievca, Beleuți, Comarovca și Popovca din primăria Natalievca, ansamblul „Agape" din com. Pompa și cel din s. Suvorovca a primăriei Pompa, colectivul „Rom-Sam" din or.Fălești, ansamblurile de dans popular ale Palatului raional de Cultură „Mihai Volontir" – „Favorit" și „Fălășteanca". Cu mare drag s-au înscris în programul artistic și interpreți individuali – Elena Dilion din s. Izvoare, Ecaterina Tambur, Iulia Dvorscaia, Ana Cozlovschi și Efrosinia Covaliuc din or.Fălești.

Pe final participanții s-au unit într-o horă a prieteniei prin care trăiesc, muncesc și se petrec oamenii acestui pământ – diverși, uniți, gospodari, promovându-și fiecare tradițiile și obiceiurile sale, și care semnifică egalitatea și prietenia dintre națiuni.

Festivalul Etniilor se încadrează în Programul acțiunilor consacrate Zilelor Diasporei. Obiectivul Festivalului este renașterea, valorificarea și perpetuarea culturii, tradițiilor și obiceiurilor etniilor, încurajarea spiritului de toleranță și dezvoltarea dialogului intercultural, consolidarea relațiilor de prietenie între reprezentanții diferitor naționalități din Republica Moldova, ceea ce a fost demonstrat și la Fălești.

dr. hab. **Anatol Eremia**

Rubrică îngrijită de **dr. hab. Anatol Eremia**

Destinul cuvintelor - 16

Din istoria cuvintelor (8)

Originea, semnificația: muzeu.

Dicționarele actuale înregistrează termenul *muzeu* cu sensurile: 1. Instituție care se ocupă cu colectarea, studierea, păstrarea și expunerea pentru vizitatori a unor obiecte de interes artistic, istoric, științific. 2. Clădirea în care sunt păstrate și expuse astfel de obiecte. Cuvântul este de origine latină (*museum*), el fiind cunoscut în mai multe limbi europene (fr. *musée,* grm. *Museum*). Latina l-a preluat din greaca veche, în care *mouseion* semnifica un templu dedicate muzelor, devinități ce patronau artele, științele. De fapt, pentru grecii antici *mouseion* însemna o clădire destinată studiului și creației. Un astfel de muzeu, cu aplicație în filozofie, a existat pe lângă Biblioteca din Alexandria.

Potrivit legendelor mitologice, *Musa* era numele grecesc al celor nouă fiice de gemene ale lui Zeus, părintele zeilor olimpieni, și zeiței Mnemozine. Numele zeiței Mnemozine în grecește însemna „memorie”, „înțelepciune”. De aici misiunea muzelor de a cunoaște și a înțelege totul – lucrurile și faptele din trecut, prezent și viitor. Lor li s-a atribuit, după cum s-a menționat, rolul de protectoare ale artelor și științelor. Fiecare muză supraveghea câte un anumit domeniu, o anumită branșă.

Muzeul Ermitraj

Figurativ, și astăzi muzeul este considerat un lăcaș al muzelor, pentru că se crede că fiecare dintre ele au predestinația de a ocroti reminiscențele și obiectele de valoare din domeniile artei și științei:

Eutérpe, al cărui nume însemna „cea cu farmec minunat”, era inspiratoarea cântăreților, fiind considerată muza muzicii și muzicienilor. Statuile antice o reprezintă cu un flaut în mână.

Clió era ocrotitoarea istoriei (gr. *kléos* „glorie”), istoria fiind, prin urmare, memoria gloriei trecute.

Tália a fost, mai întâi, stăpâna belșugului (gr. *tháleia* „înfloritoare, bogată în rod”). Dar pentru că tot ea supraveghea sărbătorile închinate lucrărilor și roadei câmpurilor, ceremoniile cărora au pus începutul genului literar al comediei, Talia devine apoi muză a comediei.

Melpoméne avea sub ocrotirea sa tragedia. Statuile o înfățișază ținând în mână o mască de actor ce interpretează un rol tragic.

Erató era muza poeziei lirice, în special a celei de dragoste. Numele ei ne amintește de adjectivul grecesc *eratós* „iubit, plăcut”. În reprezentările grafice apare înfățișată cântând din liră.

Terpsihóra supraveghea corurile și dansurile (grec. *térpo* „eu încânt”, *khorós* „cor”). Este înfățișată grafic cu o liră în mână.

Polímnia inspira imnurile, cântecele de slavă. Numele ei are la bază două cuvinte grecești: *polý* „mult” și *hýmnos* „imn”.

Muzeul de Etnografie şi Istorie Naturală

*Calióp*e era protectoarea poeziei epice, numele acesteia însemnând „glas frumos” (gr. *kállos* „frumos”, *ops, opos* „glas”). Legendele o consideră mama cântărețului Orfeu și a poetului Homer.

Uranía era muza astronomiei, fapt despre care ne vorbește însuși numele ei: gr. *urania* „cerească”. Statuile o înfățișează aplecată asupra unui glob, simbolizând încercările de a măsura bolta cerească.

Conducătorul muzelor se considera Apollo. Conform miturilor, lăcașul lor s-ar fi aflat în munții Olimp sau Parnas. Pentru grecii antici muzica constituie componentul principal al tuturor artelor. Iată de ce *musike* (cuvânt format pe baza numelui grecesc al celor nouă muze) reprezenta la început denumirea artelor în genere, care mai târziu, prin îngustarea sensului, a ajuns să denumească o singură artă – muzica. Aceasta, mai ales, pentru că muzica însoțea aproape toate genurile artis-

tice: corul, dansul, comedia, drama.

În epoca elenismului, Ptolemeu I (360-283 î. Hr.), urmașul lui Alexandru Macedon, a construit în orașul Alexandria din Egipt un așezământ științific care a fost numit *Museion*, în greceşte deci „templul muzelor". Aici se afla și o mare biblioteca, unde se păstrau celebrele scrieri ale Antichității. Ulterior acest nume l-au primit și alte instituții ce serveau de acum la depozitarea și expunerea diferitelor obiecte de valoare.

Primele muzee de artă din Europa sunt cele din Grecia, Italia, Franța, Anglia, Germania, Polonia, Cehoslovacia. Cele mai vizitate muzee din lume sunt: Luvru din Franța (8 500 000 vizitatori pe an), British Museum din Germania (5 569 980 vizitatori), Metropolitan din New York (4 891 450 vizitatori), National Gallery din Londra (4 780 100 vizitatori). În Federația Rusă funcționează circa 1200 de muzee. Cele mai mari muzee de artă, cultură și istorie din această țară se consideră: Ermitajul, Muzeul Rus (Sankt-Petersburg), Muzeul Pușkin, Galeria Tretiakov, Palatul Armelor (Moscova).

Muzeele românești au luat ființă la începutul sec. al XIX-lea, pe parcursul vremii dând relevanță faptelor, evenimentelor și personalităților din cele mai vechi perioade istorice până în zilele noastre. Majoritatea lor au anual câte aproximativ 3 milioane de vizitatori: Muzeul Național de Istorie a României, Mizeul Național de Artă al României, Muzeul Satului, Muzeul de Istorie Naturală (București), Muzeul Național al Unirii (Alba-Iulia), Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei (Cluj), Muzeul de Istorie a Moldovei (Iași), Muzeul de Artă (Brașov).

Primele muzee din Basarabia datează din a doua jumătate a sec. al XIX-lea. Mai întâi la Chișinău a fost deschis un muzeu de arheologie. În anul 1889 a fost fondat Muzeul Zemstvei, actualul Muzeu Național de Etnografie și Istorie Naturală. Muzeul Național de Arte Plastice al Moldovei a fost inaugurat în anul 1940, Casa-muzeu „A.S. Pușkin" în 1948, Muzeul Literaturii Românești „M. Kogălniceanu" din Chișinău în 1965, Muzeul de Istorie Militară în 1995. Actualmente în republica noastră funcționează 38 de muzee de stat și circa 40 de muzee populare.

NADEJDA CUCU ROMANCIUC, cond. art., c. Bieşti, r. Orhei

O călătorie de neuitat!

Când construiești o casă – e o bucurie să trăiești în ea. Când sădești un pom – te odihnești la umbra lui. Când călătorești – așezi pentru toată viața în sufletul tău un sâmbure al valorilor, al frumosului, al veșniciei, al dorinței de a cunoaște ceva mai mult.

La prima vedere s-ar părea că totul este clar: deschizi calculatorul și imaginar faci o rută turistică. E puțin. Ca să cunoști istoria neamului, ținuturile, și nu în ultimul rând să poți descoperi acele locuri pitorești, este nevoie de a călători.

În zilele de 10-14 a lunii Gustar un grup de locuitori ai comunei Bieşti au mers într-o călătorie în România", în cadrul proiectului „Cunoaste-ți Țara". Adevăratul scop al călătoriei nu a fost să rătăcim într-o „Țară străină", ci să drămăluim prin propria țara, redescoperind ceva nou la fiecare pas:

- **Brașov**, oraș din piatră, cu puțină verdeață, dar rămâi încântat de priveliștea văzută de sus, din Turnul Alb și Turnul Negru, Biserica Neagră, Poarta Ecaterinei, Strada Sforii și multe alte care te frapează prin vechimea lor, culorile calde, și principalul - păstrate cu sfințenie până la ziua de azi.
- **Târgoviște**. Dacă ai visat vreodată să vezi tărâmuri de basm, ai fericita ocazie să-ți împlinești visul, vizitând acest oraș cu Ansamblul Monumental Curtea Domnească, cu Turnul Chindiei, unde am urcat peste 50 de treptre. Ca mai apoi, coborându-le să interpretăm „Limba noastră-i o comoară" comemorându-l în această zi pe A. Mateevici.
- **Curtea de Argeș** este un oraș verde, frumos. Mănăstirea Curtea de Argeș, construită de Meșterul Manole, te copleșește cu tăcerea sacră, încărcându-ți sufletul cu o sfințenie aparte. În aripa dreaptă a mănăstirei stă „pecetea rosie" –semn, că în acest zid (conform legendei) a fost zidită Ana – soția meșterului Manole.

Dumnezeu ne-a binecuvântat cu răbdare, înseninare intelectuală, curaj și îndrăzneală, și a făcut posibilă calea fără primejdie pe traseul Transfăgărășan. Momente de neuitat! Se părea că uite e sfârșitul, dar cele văzute și retrăite se merită pe deplin.

- **Minunăția munților Carpați.** Ornamentați cu turmele de oițe, cu cascade înalte, șerpuind cu ape reci și spumoase pâna la poalele munților. Și în clipele când se părea că cerul se unește cu munții, când priveai cu groază în jos la traseul parcurs ce părea un șarpe mic, - cine credeți că ne-a fost alinarea? Tot cântecul, care a fost și este pentru moldovean și sprijin și leac.

Din traista de valori a Formației folclorice „Comorile plaiului" au răsunat melodii de dor, de dragoste, de demnitate națională, ce au ajuns, cred eu, și în inima Carpaților.

... Viața nu este decât o călătorie.

Această călătorie a subliniat încă odată vechimea neamului nostru cu radacinile împlântate adânc în acest pământ străbun, asemeni batrânului nuc.

Mulțumim din suflet organizatorilor și dlui Primar Ion Vlas pentru această călătorie, care a revărsat o lumină nouă în cugetul nostru spunându-ne, că a călători din când în când peste hotarele satului natal este un bun prilej de a cunoaște ceva frumos, valoros, cuget și inspirații mult mai bogate față de neamul nostru.

Urmați-ne exemplul, pentru că există încă atâtea lucruri neștiute!

MARIA ROMANCIUC, sp. pr., DCTST, Ștefan-Vodă

„Hai la piersici”!

Expo târg cu impact cultural turistic la Tudora

Duminică, 16 iulie, toată atenția publicului raional a fost îndreptată spre Tudora, un sat de gospodari din valea Nistrului, unde luna lui cuptor se conjugă perfect cu culesul piersicilor și arta producerii din acest fruct a mai multor articole alimentare. Piersicul este fructul, care a fost savurat și considerat mândria satului de la o vreme încoace. De aceea au fost primenite curțile, văruite porțile și desigur larg deschise pentru desfășurarea Expo târgului cu impact cultural turistic „Hai la piersici”!, la cea de-a II–a ediție, unde a fost promovată localitatea, oamenii, valorile culturale și desigur pentru a petrece o zi minunată de vară într-o atmosferă deosebită, plină de culoare și arome delicioase.,

„Vă poftim cu mare drag să admirați și să gustați din făptura nobilă a fructului de piersic care sufletește te îmbogățește” - a îndemnat primarul satului dl Anatol Timoșenco, alături de un grup de fete îndrăznețe (Dorina Onici, Lilia Barbăneagră, Tatiana Pascal, Ecaterina Bezusenco) pline de inițiativă, voluntari din rândul tinerilor din sat, care au pregătit terenul organizatoric pentru a desfășura evenimentul la cote reușite și de neuitat.

Colț de rai îi mai spun cei care îl vizitează, iar tudorenii, mândri, de satul lor sunt mereu bucuroși de oaspeți pentru a le deschide secretul succesului bun și a bunei dispoziții. Acest lucru l-au confirmat și un grup de turiști veniți la sărbătoare tocmai din China, țara de origine a piersicului, cât și oaspeți din Chișinău și alte raioane ale republicii.

Sărbătoarea piersicului a oferit vizitatorilor expozițiile atât agricole, de fructe de piersici, unde aveau a cunoaște o gamă largă de soiuri, crescute aici în valea Nistrului, care demonstrează fertilitatea și condițiile climaterice favorabile de creștere a acestuia, cât și produse alimentare din piersic, cum ar fi sucuri, compoturi, gemuri, țuică, numită piersicată, ale bucatelor și produselor din bucătăria tradițională, actorul principal al teatrului gastronomic fiind Piersicul.

Desigur în capul mesei de sărbătoare au fost oamenii – livădarii, care muncesc zi de zi la prosperarea satului Tudora cât și a raionului, produsele cărora au fost ținta principală a acestui târg: SRL „Iridrea” (Victor Dombrov), SRL „Agro Valentina” (Valentina Babei), SRL „Vidorghenlux (Dorin Țapu), gospodăriile țărănești: „Braghiș”, „Babei Tatiana”, „NICA”, „Mihaela Ababii”, „Țapu Ghenadie”, dnii Ion Bolozan și Lora Botnaru, familiile Voloh, Caldare, Hmelevski.

Vizitatorii sărbătorii au fost îndemnați să nu rateze șansa de a admira și procura minunatele lucrări confecționate de meșterii populari din localitățile Carahasani (Galina Marinescu), Tudora (Tatiana Barbă-

neagră, Tatiana Pascal și Ion Fieraru), Căplani (Vasilisa Maxian), Ștefănești (Ana Pădurean), Pelinei, Cahul (Ana Caisân), Chișinău (Tatiana Berezdnic, Simion Stoica, Victoria și Vitalie Parlui, Andrei Burda, Svetlana Armașeva, Elena Căpățână), Asociația Meșterilor, HandemadeMaster", Angela Nastîci. O expoziție de flori de toate culorile (Tatiana Mancoș) și una de pictură (Tabăra Internațională de pictură) au completat peisajul rustic de sărbătoare.

La Expo târgul de la Tudora a fost prezent și migdalul, considerat fratele piersicului, semințele căruia sunt foarte benefice și hrănitoare pentru organismul uman, iar uleiurile și articolele cosmetologice produse sută la sută naturale de către producătorul local Igor Golban au trezit interes tuturor celor prezenți la eveniment.

Probabil, toată lumea cunoaște efectele benefice ale piersicului asupra corpului uman de aceea nu a lipsit și un master class la îngrijirea tenului, prezentată de Asociația de frumusețe, TianDe", dle Olga Sclifos și Oxana Jamblea, aplicarea măștilor din fructe, infuzii și diferite creme, toate aceste sfaturi utile le-au primit în timpul zilei.

Până unii din spectatori beneficiau de terapii și sfaturi cosmetologice, pentru toată lumea frumusețea sufletului au adus-o formațiile artistice din Tudora „Datina" și din raion: „Vatra Nistreană", Ștefan-Vodă, „Vatra", Popeasca, „Țărăncuțele", Căplani. Au fost invitate și două formații folclorice din alte raioane și anume - formația folclorică „Mărgăritare" din Corjova, Criuleni și „Pelinița" din Pelinei, Cahul. Au amuzat publicul cu „Dansul cocoșeilor", copiii de la Centrul de asistență socială Olănești.

O surpriză frumoasă a fost recitalul muzical adus de îndrăgitul interpret de muzică populară Igor Rusu.

Concomitent s-au desfășurat și alte momente interesante ale zilei: tombola, unde toți s-au ales cu cadouri, jocuri distractive „Polonicul de aur" la teascul persicilor, degustări delicioase „Prăjitura magică" ș.a.

Îmbucurător e faptul că în toată fierberea tradițională a târgului au fost foarte mulți tineri, atât din sat și raion, (Fondul de tineri Ștefan-Vodă) cât și Fondul de tineri din Cahul, care s-au încadrat în promovarea valorilor naționale cu tot interesul.

„Sădește un pom, păstrează-te om"!. Înțelepciunea populară spune că „într-o viață, fiecare om trebuie să ridice o casă, să sădească un pom și să sape o fântână", altminteri, viața și-ar pierde din valoare. Tudorenii liva-

dari au reușit din plin - au ridicat case, au familii închegate, au sădit nu un pom, ci o întreagă livadă! Iar fântâna ce simbolizează altruismul, grija față de oameni este tocmai această apă vie a investiției care redă viața unui pământ ostenit și speranța unor oameni într-un sat cu nume predestinat Tudora.

Delicioase, colorate și pline de savoare - așa arată piersicile din Moldova, care miros a vară.

Din păcate, însă, o bună parte dintre acestea nu ajung pe masa consumatorului, iar pentru a exporta pe piața europeană este nevoie de condiții de sortare, depozitare și păstrare a fructelor. Cu părere de rău nu suntem pregătiți, trebuiesc parteneri buni, oferte stabile și viteză în recoltare și transportare. Asta ține de viitor, sper că asemenea activități de promovare ca cea de azi ne va ajuta să ne integrăm la viața și economia de piață".

Ioana Căpraru — vocația predestinată a unui artist

DR. MARIANA COCIERU

Renumita interpretă de muzică populară Ioana Căpraru îi trage rădăcinile din sudul Basarabiei, regiune cu o moştenire spirituală deosebită, la izvoarele căreia şi-au găsit alinare numeroase personalități ale culturii naționale.

Itinerarul biografic al artistei începe la 6 septembrie 1952, în satul Cotihana, raionul Cahul, localitate amplasată pe malul Prutului, cu o istorie de peste 160 de ani, aceasta fiind atestată documentar în 1853. Părinții interpretei au fost țărani agricultori care au dat naștere la 6 copii: trei fete și trei băieți, Ioana fiind sora mijlocie. Vine dintr-o familie cu tradiții muzicale folclorice, tata avea o pasiune deosebită față de fluier, unul dintre frați cânta cu abilitate la acordeon, iar altul – la solzi de pește. Mama artistei era o croitoreasă iscusită, pe care bunul Dumnezeu a înzestrat-o cu o voce deosebită, de aceea, deseori era invitată să cânte pe la diverse petreceri familiale: cumetrii, nunți etc. Nu doar mama, dar și sora mai mare, țața Maria, a fost dăruită cu talent muzical, cânta cu vocea, dar și la acordeon, și chiar își dorea să devină cântăreață. Pasiunea Ioanei pentru cântecul popular nu a apărut incidental, zi de zi această dragoste față de valorile noastre populare i-a fost cultivată atât de părinți, cât și de frații mai mari, așa că atunci când a ajuns prin clasa a IV-a, avea deja un vis conturat, cel de a deveni artistă asemeni renumitelor personalități ale vremii: Nicolae Sulac, Tamara Ciobanu și Gheorghe Eșanu. Ca majoritatea copiilor perioadei postbelice și a regimului totalitar, a avut o copilărie anevoioasă, cu multe griji, insuficiențe, greutăți, muncind cot la cot alături de frații și surorile sale la pământurile pe care le deținea familia: „Am muncit foarte mult. Toamna, mergeam la strâns roada de pe câmp, la cules poama. Nu pot spune că am fost alintată, căci am cunoscut greul și nevoia. Totuși, consider că am avut parte de o copilărie frumoasă, chiar dacă am avut parte de multe greutăți. Acasă nu aveam televizor, ci doar un aparat de radio, unde ascultam programele de muzică populară. După ce

am absolvit 10 clase, am simțit că am devenit suficient de matură ca să pot să-mi continuu visul – acela de a deveni cântăreață. Mama a fost foarte supărată pe mine că am plecat de acasă și i-a trecut supărarea abia când m-a văzut la televizor". Probabil, că toate acestea i-au fortificat voința, i-au consolidat caracterul, și au motivat-o permanent ca în relație cu cei dragi, cu lumea înconjurătoare întreaga-i ființă

să emane lumină, căldură și sensibilitate. „Cei 7 ani de acasă, mărturisește interpreta, rămân a fi cei mai prețioși ani, când părinții, fiindu-ți alături, îți dau sfaturi pe care le urmezi pentru a avea un trai fericit". După finalizarea celor 8 clase la Școala medie din localitate, pleacă la Cahul pentru a face clasa a IX-a și a X-a. După clasa a IX-a însă, mama a insistat ca Ioana sa facă niște cursuri de croitorie pentru a-și câștiga pâinea. Norocul ei că diriginta a observat lipsa Ioanei și a readus-o înapoi în clasa a X-a. O întâmplare fericită a așezat astfel lucrurile ca decizia de a deveni artist să fie susținută de două mari personalități ale muzicii populare Maria Drăgan și Anastasia Istrati, sosite de *Mărțișor* la Cahul cu un concert împreună cu Taraful „Mugurel". După vizita făcută de Ioana, în timpul căreia au reușit să o asculte, interpretele au îndemnat-o să nu piardă timpul, ci să meargă la Chișinău și să studieze la o școală de muzică. Astfel, după absolvirea școlii, prin 1969, fiind susținută de sora mai mare țața Maria, a hotărât să plece la Chișinău pentru a-și încerca norocul în domeniul muzicii. Și fiindcă era prea mică, având doar 16 ani, nu a fost admisă la studii la Școala medie de Muzică „Ștefan Neaga". Acasă nu vroia să revină, deoarece îi era frică de gura satului, de aceea a decis să se angajeze la fabrica de încălțăminte „Zorile". Una din colege, auzindu-i intâmplător vocea în timp ce freodona o melodie de acasă, o îndeamnă să meargă să fie ascultată la vreo orchestră din oraș. Nu s-a lăsat mult convinsă și a mers la audiții la Orchestra de muzică populară „Mărțișor" de pe lângă Casa Tineretului, condusă de Serghei Ciuhrii. Fiind acceptată își începe experiența de solist vocalist în această orchestră (1969-1972).

Nereușind nici în al doilea an la Școala medie de Muzică „Ștefan Neaga", decide să-și continue studiile la Școala de Iluminare Culturală „Elena Sârbu" din Soroca, la specialitatea *Dirijat coral* (1972-1975). În 1976 intră la studii la Institutul de Arte „Gavriil Muzicescu". Peste un an se căsătorește cu Valentin Serbușcă, cu care făcuse cunoștință încă în 1969. Artista mărturisește că i-a unit dragostea față de artă și dorința de a face o carieră în domeniul muzicii. În 1977 se naște prima fetiță Viorica. Nevoită să-și ia concediu academic, pleacă la Drochia, la părinții socri. Aici se angajează în calitate de profesor de pian auxiliar și solfegii la o școală de muzică. Peste un an și jumătate revine împreună cu familia la Chișinău. În aceeași perioadă (22 aprilie 1980) începe să activeze în calitate de solistă în Orchestra de muzică popu-

lară „Lăutarii”, la pupitrul căreia se află și astăzi maestrul Nicolae Botgros, cu familia căruia se împrietenește. Între 1982-1987 își continuă studiile la Institutul de Arte „Gavriil Musicescu” din Chișinău, la specialitatea *Dirijat coral*, având-o în calitate de profesor pe Valentina Boldurat. Prin 1990 i se propune a fi solistă în Orchestra de muzică populară „Mugurel”, alături de alți interpreți renumiți de muzică populară: Nicolae Sulac, Tamara Chițaniuc, Dumitru Gheorghiu, Nicolae Glib, Zinaida Julea, Ana Barbu, Olga Ciolacu.

La ora actuală activează în Orchestra de muzică populară „Plai moldovenesc” a Ministerului Afacerilor Interne, condusă de violonistul și dirijorul Vladimir Serbușcă (soțul interpretei). A mai colaborat cu Orchestra de cântece și dansuri populare „Fluieraș”, condusă de maestrul Serghei Ciuhrii (azi de frații Ștefăneț); Orchestra fraților Advahov. În 1993 pentru contribuție substanțială la valorificarea și promovarea patrimoniului muzical autohton distinsei doamne i-a fost conferit titlul de Maestru în Artă, iar în 2009 – distincția Artist al Poporului Republicii Moldova.

În anul 2006 interpreta lansează albumul *De dragul fetelor mele* care cuprinde piese înregistrate cu mai multe orchestre de muzică populară. Peste câțiva ani editează producția discografică: *Bună vreme, bun găsit* (cu orchestra „Lăutarii”, cond. de Nicolae Botgros); dar și piese separate: *Sârba ca la nord; Puiul bunicuței, pui; Fraților, rămâneți frați!*. Ultima lucrare este o colaborare reușită cu poetul Vasile Romanciuc și compozitoarea Tatiana Popa. Piesa a apărut ca urmare a dureroaselor neînțelegeri din societate, fiind adresată tuturor cetățenilor țării noastre: „Prin acest cântec, îmi doresc să-mi unesc neamul, să-l văd adunat grămăjoară, iar mesajul lui să-l pună pe gânduri, ca să vadă încotro mergem. Pentru mine, acest cântec este ca un imn al neamului nostru, care merită o altă soartă – mai bună, în cadrul Uniunii Europene”. Recent, cu prilejul frumoasei vârste de 65 de ani, violonistul Vladimir Serbușcă i-a

dăruit trei piese, pe care doamna le consideră cele mai de preț daruri oferite din partea celor dragi. Ioana Căpraru are trei fiice: Viorica, Tudorița și Sofia și 3 nepoți: Adriana Ioana, Marian și Ella-Elen.

Întrebată fiind, în interviurile acordate reporterilor, dacă se simte o femeie împlinită, artista mărturisește cu inima deschisă că doar familia pe care o are o face să se simtă cu adevărat fericită, realizată și bogată sufletește. Cu toate acestea, oferă loc, timp și forțe și altor noi aspirații, scopuri de realizat. Astăzi când merge la baștină, la vreo petrecere sau în vizită la sora mai mare, nu uită să-și ia cu sine carnetul în care notează diverse orații de nuntă, cântece lirice, strigături pe care le folosește ca materie primă la elaborarea noilor piese în cheie folclorică.

Îndemnul distinsei doamne a cântecului din sudul Basarabiei, atât pentru generația în creștere, cât și pentru cea ulterioară se concentrează în gândul: „Zestrea neamului trebuie păstrată și transmisă din generație în generație și explicată pentru că aceasta ne definește ca națiune și ca neam”.

Stimată doamnă, vă aducem cele mai sincere urări de bine și vă asigurăm toată considerațiunea noastră pentru talentul și munca dumneavoastră la cultivarea și consolidarea neamului românesc.

MARINA SANDU

Maria Drăgan — Turturica din Bălăurești

Secția Audiovideoteca a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, în cadrul Salonului Internațional de Carte „Chișinău Bookfest”, ediția a XXVI-a, a demarat expoziția dedicată aniversării de 70 de ani de la nașterea remarcabilei interprete de muzică populară „Maria Drăgan – expresia cântecului popular”. Expoziția a avut loc în perioada 30 august – 3 septembrie 2017, cuprinzând enciclopedii, cărți despre viața și activitatea Mariei Drăgan, volume biografice, articole din ziare și reviste, fotografii și citate dedicate omagiatei. Materialele expoziționale au fost vizitate de către studenți, jurnaliști, colaboratori ai bibliotecii, iubitori ai creației regretatei Maria Drăgan, persoane care au cunoscut-o personal și chiar oaspeți din Romania.

Frumoasă și iubitoare de viață, Maria Drăgan s-a născut la data de 23 august 1947, în satul Bălăurești, raionul Nisporeni, în familia lui Anastas și Alexandra Drăgan. Este al patrulea copil în familia cu șase odrasle. După absolvirea școlii medii din sat (VIII clase), studiază un an la Școala Medie de Muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău (1964-1965). După finalizarea studiilor, Maria Drăgan a evoluat în formația de pe lângă *Casa de cultură* din sectorul Buiucani (Chișinău), condusă de Isidor Burdin, cel care i-a descoperit talentul. Tot în acest an a avut un turneu în Italia. Un an mai târziu, în 1966, este angajată în calitate de solist vocal, după ce trece cu succes Concursul organizat de *Filarmonica de Stat din Chișinău*. În 1971 s-a bucurat de popularitate în Ungaria, la *Festivalul de Artă al RSS Moldovenești*, unde a fost distinsă cu *Premiul special*. Între anii 1974-1975 activează ca artistă vocalistă în formația „Bucuria”, alături de Ion Suruceanu, apoi la restaurantul „Beciul Vechi” și la *Palatul Sindicatelor* din Chișinău. În perioada 1975-1976 a fost solistă a Orchestrei „Lăutarii” a *Filarmonicii de Stat*. Ceva mai târziu, Taraful de Muzică Populară „Mugurel”, grație solistei Maria Drăgan, a înregistrat o perioadă de gratitudine în activitatea concertistică. De-a lungul carierei artistice a întreprins numeroase turnee în URSS.

Maria Drăgan cunoștea circa 500 de cântece, unele dintre ele, în italiană și franceză. Nicolae Botgros mărturisește că „muzicanții, în scenă, în timpul concertului, uitau de instrumente, rămâneau năuciți de vocea-i minunată, cu diapazon larg, timbru plin, colorat – diamant de cea mai înaltă probă. În plus, avea o ținută scenică formidabilă. Integritatea talentului îi accentua inteligența nativă”.

Repertoriul Mariei Drăgan era alcătuit din cântece populare din Basarabia, pe care, cu regret, nu prea a avut ocazia să le înregistreze. Cu toate acestea, a reușit să imprime la *TeleRadio-Moldova* doar 12 melodii: *Vai, sărmana turturică; Lume, lume, soro lume; Toarce, lele, toarce; Doina; Foaie verde, bob năut; Hop, lele, hop; Leliță Ioană; Vino, bade; Cine nu-i de veselie; Eu la joc, mama la joc; Cioca-boca la fereastră; De-ar fi după mine, bade*. Mult îndrăgita interpretă nu a avut nici o apariție discografică antumă.

În 1967 la Televiziunea din Moldova a realizat filmări pentru piesele *Foaie verde, bob năut, Hop, lele, hop* și *Leliță Ioană*, cu Taraful de Muzică Populară „Mugurel”, dirijată de Valeriu Negruzzi. Distinsa doamnă a cântecului popular moldovenesc a participat la elaborarea peliculelor cinematografice: *Tablouri muzicale* (Telefilm-Chișinău, 1970) și *Călătorie la Nehvoraisk* (Moldova-Film, 1971). În anul 1971 Maria Drăgan a fost *Laureată a Festivalului Tineretului* din republică. Artista a avut o soartă dramatică. Indiferența prietenilor, invidia, ura, dar și boala (a suferit de tuberculoză) i-au pricinuit prematur moartea. S-a stins din viață la 6 octombrie 1986, în satul natal, la vârsta de 39 de ani. În memoria interpretei Studioul „Telefilm – Chișinău” montează în 1988 pelicula documentară în două acte *Vai sărmana, turturică* (în regia lui Vlad Drug, scenariul semnat de Iurie Balan, imaginea de V. Burlacenco), care nuanțează în detalii soarta tragică a talentatei cântărețe de muzică populară. Mai târziu, în 1998, sculptorul Ion Zderciuc, cu sprijinul Fundației Culturale „Nordul Moldovei”, a realizat un monument funerar, instalat la 10 octombrie 1999 la baștina cântăreței. Pe postament sunt gravate numele și anii de viață a Mariei, dar și o inscripție: „Ascultând muzica Mariei Drăgan, descoperă-ți capul, / Căci stai la o masă cu zeii”. În același, când se împlineau 13 ani de la trecerea la cele veșnice a talentatei artiste, Casa de discuri *Muzic Master* a editat albumul audio *Vai, sărmana turturică...,* care cuprinde 10 din cele 12 piese înregistrate la *Radio Moldova*. Cântăreața Maria Drăgan rămâne a fi o valoare inestimabilă a întregului spațiu românesc, alături de inconfundabilele Maria Tănase și Ioana Radu. Datorită ei, în mare măsură, în Basarabia comunistă s-a menținut vie flacăra românismului.

CAZACU LILIA, coordonator prof.

Creaţie în Delta Dunării

Vara aceasta, beneficiarii programului - tineri de origine română din localitățile Chișinău, Cahul, Bălți, Ialoveni, Criuleni, Străşeni, Anenii Noi, Florești, Hâncești, Stolniceni, Mereni, Tănătari, Selemet, Molești, Bardar, Hârtopul Mare, Gura Căinarului, Cernăuți, Herța, Ismail, Odesa, au fost primiți acasă în localitățile Iași, Botoșani, București, Cluj-Napoca, Bistrița, Năsăud, Gledin, Rebra-Parva, Alba-Iulia, Zlatna, Sebeș, Lupșa, Vîntu de Jos, Borcani, Întorsura Buzăului, Maliuc.

Tabăra de cultură și civilizație românească „Acasă la noi", ed. a XXI-a, iunie-august 2017, și în acest an a fost organizată de către „ASTRA" Iași, sub patronatul neobositei dne prof. Areta Moșu, președinta ASTR-ei Iași. Laureații Concursului Internațional de creație plastică „N. N. Tonitza", coordonator prof. Mihai Zaiț, au mers în tabără la Maliuc, jud Tulcea. Copiii participanți, vin din localități diferite: or. Criuleni, s. Ratuș, s. Ustia, s. Cruglic, s. Izbișze, or. Chișinău și Iași.

Spre Maliuc, cea mai mare parte a acestui traseu, până la Galați, am mers cu autocarul, am trecut cu bacul pe celalalt mal. Odată ajunși la Tulcea am renunțat la autocar, pentru că singura modalitate de acces în lumea mirifică a Deltei este pe apă. Din portul Tulcea neam îmbarcat pe una dintre navele de pasageri, pentru a ajunge într-un loc pe care nu îl vom uita niciodată și despre care vom avea ce povesti mult timp.

Am parcurs un drum foarte lung dar am avut un traseu deosebit de frumos, momente ce ne-au servit drept subiecte de inspirație pentru lucrările noastre. Am fost întâlniți cu multă căldură de personalul plasamentului Fondației pentru copii „Sfântul Sava" Buzău, director pr. prof. dr. Mihail Milea. Pe toată perioada șederii, am fost tratați cu multă căldură și înțelegere.

Programul nostru a fost bazat pe ateliere de pictură, grafică și artă decorativă. Serile copiii se relaxau cântând la chitară și caraoke. Am participat și la câtevai lansări de carte unde am recitat poezii, iar fetele noastre talentate au interpretat și catevai piese la chitară, au fost chemate la bis.

Nelipsiți au fost țânțarii, asistând și ei seara la grătare și foc de tabără. Ziua, sub supravegherea profesorilor, pâna la ora amiezei, faceam plajă pe un braț al Dunării.

În lucrările lor, copiii, au încercat să redeie frumusețea și specificul peisajului Dunărean, apus de soare cu reflecții de nuanțe galben-oranj-roșu în apa imaculată și liniștită, vase și vapoare pe apă, pescari și bărci, pelicani și gâtlani, nuferi, etc. Un spectacol deosebit ne-a oferit excursia de pe un braț al Dunării, unde am facut cunostinta cu rari „localnici" ai acestui loc minunat: pelicani dalmații, cormorani mici, gâște cu pieptul roșu, pelecanus onocrateus, egreta albă, egreta garzeta, acipenseriada, mustrella lutreola și oterul. Una dintre cele mai spectaculoase și minunate rezervații naturale, un adevărat paradis al faunei universale, o comoară neprețuită a patrimoniului ecologic universal.

Copiii nostril au pictat, interacționat, au legat prietenii cu copiii din localitate.

La sfârșitul taberei, cele mai reușite lucrări au vost vizionate și admirate în cadrul unei expoziții .O parte din lucrări, au fost donate cu mare drag organizatorilor si gazdelor în persoana pr. prof. dr. Mihail Milea, care a venit cu diplome pentru copii și mici cadouri. O parte din lucrări au fost donate patroanei hotelului, dnei Carmen Ciocan, acolo unde își petreceau timpul liber copiii jucând tenis de masă sau pictând, și a fost foarte drăguță cu noi, am primit promisiunea ca o sa fie expuse la loc de frunte. Și cea mai mare parte din lucrări, a mers la Criuleni. Lucrările vor fi expuse, în Galeria de Artă „N. N. Tonitza", Școala de arte Cruglic. Unele lucrări vor participa la Concursul Internațional de artă „N. N. Tonitza", Iași România și altele o sa fie selectate pentru Salonul de arte vizuale al elevilor, ed. a IV-a, Cruglic.

Aducem sincere mulțumiri tuturor organizatorilor și susținătorilor spiritului românesc și creativ al copiilor – dnei prof. Areta Moșu, președintele Despărțământului „Mihail Cogălniceanu" ASTRA, Iași, pr. prof. dr. Mihail Milea, Buzău - părintele binelui necondiționat, omul lui Dumnezeu ce are vocația, destinația și misiunea slujirii oamenilor, voluntarilor implicați, personalului de la cantină și dlui Virgil.

Va multumim pentru o vacanță de neuitat.

DUMITRU PĂSAT

Dârz apărător de Țară și de Neam

60 ani de la naşterea scriitorului şi folcloristului Ştefan Sofronovici

În ajunul acestei frumoase și rodnice aniversări de la mijloc de septembrie, am relecturat următoarele trei volume ale omagiatului: *Noi nu avem pământ de dat* (2001, 2003), *Dor de casa părintească* (2005), *Basarabie română* (2010, 2011). Ne vom referi doar la versurile patriotice atât de stringente vremurilor în care ne „bălăcim" și astăzi... Enumerăm câteva titluri mai semnificative subiectului dat: *Basarabie română; Doru-mi-i de tine Țară; Românie, Țară-Mamă; Bună ziua, Românie; Veniți la Putna; Plaiul cu numele Basarabia; Sunt român; Ocupanții și rănile Moldovei; Scumpa mea Moldovă; Basarabie, Moldovă, Bucovină; Cu tot cu glie scoși din Țară; Noi nu avem pământ de dat; Rusie, fiară haină; Basarabia și Bucovina; Cum poate, tată, o țară?...; Hai în România, tată; Pe maluri de Nistru și Prut; Înfrățire pe Câmpia Libertății; Înălțarea tricolorului; Anul Eminescu; Marea Adunare Națională; Ispita arginților; Moldovă, Țară Românească; Îl am pe Eminescu-nvățător; Sunt mândru că Român eu m-am născut; Pe străbunul plai basarabean; Înnobilat de suferință; Paharul răbdării; Sub regimul comunist; Bolnavi de cucerire; Ocupanților sovietici; De când suntem provincie rusească; Neamul nostru e tăiat în trei; Imperiul Rus; Rusia nici nu-i o țară; Voi cu suflete-pustiuri; Emisari imperial; Imperiul cuceritor; Imperiul distrugător; Pe unde calci, imperiu rus; Imperiul „eliberator"; Rușilor; Oftatul deportaților; Mulțime de popoare chinuit;, Idiotul „poliglot"* etc.

L-aș compara cu un grănicer care nu separă, ci unește. Lucrarea sa se face undeva

la hotarele dintre întuneric și lumină, dintre zgomot și tăcere, dintre tristețe și bucurie, mobilizând, cu ajutorul cuvântului, binele să învingă, dreptatea să izbândească, adevărul să triumfe.

Ștefan Sofronovici vorbește de strămoși, istorie, limbă, morminte, ceruri, cupole, cu sentimentul că le apără, cu sentimentul că le ajută să fie, să reziste, să mai reziste...

Acea corabie de dor și de vis, pe care o așteaptă să-l salveze, este însăși Țara, pe care o cântă și o slăvește în fiecare vers.

Nicolae Dabija

Grija de neam – iată laitmotivul poeziei lui Ștefan Sofronovici. Conștient de faptul că existența câtorva state românești și a pământurilor ușor cedate / federalizate este o problemă creată artificial, autorul opurilor amintite, subliniază ideea că românii, toți ca unul, trebuie să se unească și să redobândească reîntregirea neamului: „O mamă doar și-o Țară-avem; / Feciori și fiice toți suntem /Așa cum Domnul ne-a lăsat, / Noi nu avem pământ de dat! // De-a trebui, o, Țara mea, / Noi sânge-om da și viață-om da! / La râu, la mare, la Carpat / Noi nu avem pământ de dat! // Imperiile vor cădea / Și Țara iar se va-nălța / Pe plaiul binecuvântat. / Noi nu aven pământ de dat!" (*Noi nu avem pământ de dat*).

Cu mândrie și nostalgie, dar și cu durere în suflet, vorbește poetul despre Basarabia natală, acest mioritic, dar chinuit plai românesc: „Mândră insulă latină, / Te inundă hoarda slavă, / Basarabie Română, / Basarabie Moldavă. // De milenii duh de viață / Porți din Dacia străbună; / Să-mi fii mândră și măreață, / Basarabie Română. // Și-ntre hoardele barbare, / Pentru lumea cea creștină / Ai fost zid de apărare, / Basarabie Română. // Dar imperiul, o fiară / Mincinoasă și haină, / Mi te-a smuls, te-a rupt din Țară, / Basarabie Română. // Europei cât îi pasă / Că tu nu mai ieşti stăpână / Pe moșia ta mănoasă, / Basarabie

Română. // Că fiind Rusiei sclavă; / A ta glorie se-amână, Basarabie Moldavă, / Basarabie Română. // Vezi că iar se face seară, Zi cu noapte când se-ngână, / Reîntoarce-te în Țară, / Basarabie Română" (*Basarabie Română*).

Versurile lui Ștefan Sofronovici, asemeni unor valuri care vorbesc, readuc în conștiința contemporanilor istoria zbuciumată a neamului nostru care, în unele clipe, pare a fi părăsit până și de către Dumnezeu, căruia poetul i se adresează astfel: „Ajută-mă, Doamne, / În vorbă și-n faptă / Și-ntruna arată-mi / Cărarea cea dreaptă... // Și viață, și moarte / Când stau în balanță, / Ajută-ne, Doamne, / S-avem o speranță..." (*Ajută-ne, Doamne*).

Apropierea poetului de soarta poporului român e totală. Cum se și cuvine unui om cu dragoste de neam și un dezvoltat simț al cunoașterii, autorul lansează opinia că demult e momentul să ne dăm seama unde ne sunt dușmanii și unde ne sunt prietenii, să ne reamintim cine am fost, ca să nu uităm nicicând că populația băștinașă a Basarabiei, ca și întreg românismul, vine de dincolo de vremuri: „Sunt român și-s din Moldova / Dintre Bug, Nistru și Prut. / Pentru Iași, pentru Suceava / Port în suflet dor durut. // Căci de ani și ani de-a rândul, / De când rușii ne-au răpit, / Vin aici ades cu gândul / Să-mi știu neamul întregit. // Vin pe urmele mărețe / Ale faptelor străbune; / Căci aflându-se răzlețe / Ele știu să ne adune" (*Sunt român*).

Purtând povara omeniei, Ștefan Sofronovici își îndeamnă conaționalii să fie demni de a-și făuri viitorul, să nu se lase ademeniți de boala nostalgiei după „fratele mai mare", pe care „Parcă tună și-i adună / Din tuspatru zări aici; / Și eu nu am viață bună / De prădalnici venetici" (*Sunt român*). Poetul cheamă la solidaritate frățească, demnitate de neam, patriotism și conștiință istorică, la vigilență deosebită, avertizându-și conaționalii, deoarece și azi „Apa Prutului cea lină, / Apa Prutului, / Doamne, cum de ni-i străină? / Apa Prutului. // Și-acum curge-ncet la vale / Apa Prutului / Tot cu dor și tot cu jale, / Apa Prutului. / Dar sub bolta cea albastră, / Apa Prutului, / De milenii e a noastră, / Apa Prutului... // Și-acum murmură în valuri, / Apa Prutului, / Că-s străine două maluri, / Apa Prutului. // Dor cu lacrimă de rouă, / Apa Prutului; / Cum să tai un neam în două, / Apa Prutului. // Căci pe timp de vară caldă, / Apa Prutului, / Numai doru-aici se scaldă, / Apa Prutului. // Iar pe timp de iarnă rece, / Apa Prutului; / Dor și jale-aici petrece / Apa Prutului. // Pe pământul vechii Dacii, / Apa Prutului, / Nu mai poate curge-n pace, / Apa Prutului. // Căci sub soare și sub lună, / Apa Prutului, / Nu-i cu neamul împreună, / Apa Prutului" (*Apa Prutului*).

Suflet din sufletul neamului, Ș. Sofronovici scrie cu însuflețire, vibrant și metaforic, adesea în gândiri profetice, susținut de incomparabilul capital moral al națiunii. Crescut în aura românismului, a idealului național, poetul nu poate renunța de la comandamentele strămoșilor noștri: „De acuma mai încolo / Rătăciților ce-or zice, / Că români sunt cei de-acolo / Moldoveni că-s cei de-aice, // Le spun una ce-o știu bune: / Pe-un străbun picior de plai / Noi suntem o națiune / Și vorbim același grai" (*Noi suntem o națiune*).

Ştefan Sofronovici şi mama sa, Efrosinia Sofronovici

În slujba idealului național lucrează și „blestemul" poetului pentru străinii care ne-au cotropit de veacuri, au pus hotar între frați și continuă să manevreze cu „toate virtuțile" de „stăpânitori": „Dușmanii care-mi tăiară / Neamul drag și scumpa Țară / Să nu aibă viață lungă / Și blestemul să-i ajungă. // C-au furat pământ străin, / Dă-le, Doamne-al nostru chin, / Dă-le soarta ce ne-o vor: / Fă-i străini în țara lor. // Să-i despartă și să-i doară / Strâmb hotar pe trup de țară, / Venetici să-i împânzească, / Frați cu frați să se-nvrăjbească... // Să nu știe fericirea, / Că ni-i lungă despărțirea, / Să nu știe alinarea, / Că ni-i grea înstrăinarea..." (*Din Suceava-n Chișinău*).

Deși ne sunt șterse sute de mii de morminte, Ș. Sofronovici ne cheamă la înălțarea sufletească prin mântuirea lui Hristos, dar și la fapta vitejească a strămoșilor noștri care nu se lăsau umiliți, obidiți sau călcați în picioare. Numai „Eterna chemare" ne poate salva de cizma străină: „La Ștefan cel Mare s-adună poporul / Mai des, tot mai des în dramatică vreme; / De parcă din morți a-nviat Domnitorul / Și iarăși pornește oștenii să-și cheme. // La toți să ne spună că viața-i o luptă / Pe glia străbună unită cu cerul, / Căci viața-i o luptă, dar, neîntreruptă / Când cauți Dreptatea, / Când vrei Adevărul. // Trec ani de rușine, trec anii robiei, / Revarsă lumini anul optzeci și nouă. / Noi vrem să ieșim din strânsoarea Rusiei, / Noi vrem să începem o epocă nouă... // E vremea, e vremea să trecem la faptă, / Haideți, dar, creștini, să luptăm cu minciuna, / Ni-i cauza sfântă, ni-i cauza dreaptă, / Și Țara ni-i una, și Țara-i doar una. // La umbra lui Ștefan se-adună poporul, / Să-și spună cuvântul, să-și spună durerea / Și cine-ar putea, dacă nu-i Domnitorul, / Din nou să mai vadă oștirii puterea?" (*La Ștefan cel Mare se-adună poporul*).

Limba română, de asemenea, rămâne unul dintre principalele subiecte ale tematicii versurilor poetului Ș. Sofronovici, fiindcă anume ea, limba, ne este drept pavăză de la

naștere și până la trecerea spre alte galaxii: „De la leagăn pân-la moarte / Să-nvățăm mereu ne-ndeamnă / Zbuciumata vieții carte, / Limba noastră ca o mamă. // Cu speranța în mai bine, / Cât imperii ne iau vamă, / Secole la rând ne ține, / Limba noastră ca o mamă. // Cât mai sunt minciuni pe hartă / De dușmani tot are teamă, / Care vor să ne despartă, / Limba noastră ca o mamă. // Sub Luceafăr să răsară / Zorii vieții noi îi cheamă, / Pentru neam și pentru Țară, / Limba noastră ca o mamă. // Pe moșiile străbune, / Când imperii se destramă, / Iar pornește să ne-adune / Limba noastră ca o mamă. // Chiar de are bani și casă, / E sărman, de bună seamă, / Limba mamei cine-și lasă, / Limba noastră ca o mamă. // Precum veșnic primăvara / Florile albine-și cheamă, / Ea ni-i pâinea și ni-i Țara, / Limba noastră ca o mamă. // Ca să trecem peste moarte, / Ne îndeamnă și ne cheamă, / Zbuciumata vieții carte, / Limba noastră ca o mamă” (*Limba noastră ca o mamă*.).

Autorul se întreabă și ne întreabă: „Când veniți din nou acasă / Pe cărarea de lumină, / Basarabie frumoasă / Și tu, dulce Bucovină? (*Basarabia și Bucovina*), și tot poetul ne răspunde: „Tu ai fost , / Basarabie, / Tu fii sabie, / Basarabie” (*Basarabia, Basarabia*), dar regretă Ștefan Sofronovici: „Mi-i traiul greu / Pe plaiul meu / Si-abia exist / Cu suflet trist. // Căci sunt trădat / Și sunt prădat / De oameni răi – / Străini și-ai mei” (*De ce nu cânt*).

Mândru de originile sale rurale, poetul își face o datorie din a resus-

cita dominantele satului basarabean, moștenite și trăite din tată-n fiu, având ca efect o puternică dorință de întoarcere în lumea mirifică a copilăriei vegheate de icoana maicii sale și de dorul casei părintești, aflată la Batâr, Cimișlia: *Dor de casa părinteasc; Mamă, nu te-am văzut; Mamă singură rămasă, Am trecut și eu prin lume, Pe-un picior de plai* etc.

Ștefan Sofronovici ne dă lesne de înțeles că nu poți cumpăra și vinde ceea ce este aici de milenii hărăzit de către Dumnezeu.

Poeziile omagiatului sunt răspunsul unui creator sensibil la aspectele politice. Dânsul reflectează despre relațiile românești basarabene, la care este nu numai martor ocular, dar și participant activ.

Domnia sa este un poet al deșteptării și împlinirii naționale, conștient de avatarurile prin care trece societatea românească basarabeană unde, ca și pe vremuri, se trăiește într-un spațiu sufocant și strâmt. Este poetul pentru care românismul înseamnă concepție și morală de viață, devenind un dârz apărător al statului unitar român, al conștiinței naționale și al bisericii creștine ortodoxe.

Versurile semnate de către Ștefan Sofronovici aruncă o punte în timp și deschid un drum de speranță, de încredere, de renaștere națională pentru mileniul al treilea, în special pentru anul 2018, căci se roagă și poetul: „Trezește-mi, Doamne, neamul din robie...”

Ștefan Sofronovici.
Poezii noi din cartea **Părinții ca sfinții**, în curs de apariție

Amintirea nu e în zadar

Sufletu-mi te cheamă
Plin de-al vieții har,
Inima, iubito,
Sângeră-n zadar.

Tot nu vrea să creadă
Că tu nu mai ești
Și că doar din poze
Dulce-o să-mi zâmbești.

În zadar te caut,
În zadar te plâng,
În zadar în brațe
Vreau să te mai strâng.

În zadar iubirea
Arde, – felinar,
Și doar amintirea
Nu e în zadar.

Durlești, 8 martie 2014

În casa noastră din Durlești

În casa noastră din Durlești
Al doilea an de-acum lipsești
Și doar din poze mă privești
În casa noastră din Durlești

Mă doare mult plecarea ta,
Singurătatea-i boală grea.
M-am săturat, mă tem de ea,
Mă doare mult plecarea ta.

În casa noastră azi e trist,
Eu nu trăiesc, ci doar exist,
Al doilea an de când lipsești
În casa noastră din Durlești.

8 martie 2014

Tu ești vie în gând

Când te-ai dus dintre noi,
Coborând în pământ,
Curs-au lacrimi șuvoi
Peste tristu-ți mormânt.

Plâns-au norii cu ploi,
Nins-a vântul cu flori,
Când te-ai dus dintre noi,
Urcând sus, către nori.

Bat ninsori și cad ploi,
Tot găsindu-ne triști.
Colo-n lumea de – apoi
Tu-n vecie exiști.

Cu-al tău suflet în cer,
Cu-al tău trup în pământ,
Printr-un tainic mister
Tu ești vie în gând.

13-14 octombrie 2015,
Chișinău –Iași

Anatol Moraru — *strateg al limbajului*

ELENA NEDELICIUC

Anatol Moraru, unul dintre reprezentanții literaturii postmoderne, scriitorul ce se afirmă prompt în literatura basarabeană, aplică deopotrivă o perspectivă minimalistă și alta textualistă în proza sa. Prin faptul că a reușit să combine perfect aceste două direcții, textele sale sunt considerate de către critica literară cu adevărat valoroase. Originalitatea narativă constă în limbajul livresc, ingenios, bine temperat, supradozat cu umor și ironie, consolidându-se întru-un stil matur și bine chibzuit. Referindu-se la proza postmodernistă, Aliona Grati constata că aceasta: „proliferează o lume măruntă, marginală, extrem de concretă. Cenușiul, sordidul, cotidianul, lipsa totală de idealuri și de orizont al lumii comuniste apar în această proză mai elocvent decât în orice analiză intelectualistă" [1].

Proza lui A. Moraru, deși restrânsă ca volum are totuși, după cum susține Maria Șleahtițchi, o „personalitate inconfundabilă și cu mult curaj". Mai mult decât atât, ea este reprezentativă sub diverse aspecte: ale limbajului, expresiei, viziunii, compoziției, temei, conflictului și personajului. În întreaga sa proză de inspirație urbană cât și rurală, în centru se află intelectualul – persoană cu o cultură temeinică, și pe care naratorul o evidențiază și îi conferă expresivitate. A. Moraru aparține generației tinere a scriitorilor, apreciați de Mircea Cărtărescu ca fiind cei care „...au asimilat în mod creator un număr impresionat de tehnici și atitudini moderne, impuritatea și amestecul genurilor, recuperarea și reciclarea trecutului, livresculuiui ca modalitate de explorare a cotidianului, simularea, ficțiunea autobiografică, dispoziția ludică etc." [2]. Preocuparea prozatorilor nouăzeciști s-a axat pe denotarea surselor noi de energie, în combinație cu cele ale predecesorilor lor, care să pună în circulație mașina narației. Din punctul nostru de vedere, noua literatură este consecvent livrescă, pentru că „cărțile vechi nasc tot cărți" [3], iar textul se transformă în existența cotidiană vie. Scrierile lor, având amprenta memorialistică și autobiografică, oferă autorilor posibilitatea de a parcurge o cursă lungă de reproducere a atmosferei asfixiante a ultimului deceniu de comunism.

În proza lui A. Moraru studenții și universitarii de la Bălți sunt nucleul narațiunii. Nuvelele, cu un substrat proeminent autobiografic ce au, în fond, aceleași figuri de intelectuali, au în prim-plan viața de la facultate și catedră. Acestea sunt, de cele mai multe ori, niște amintiri de

temperatură intelectuală și cronici amănunțite ale evenimentelor, mai cu seamă, a celor interioare pe care scriitorul le-a parcurs. Văzut stăpânit de amintiri și istorii reale, naratorul conturează în proza sa imaginea desăvârșită a Bălțiul, oferindu-i demnitate literară. În cărțile sale de povestiri, după cum afirma N. Corcinschi, „campusul universitar, studenții și profesorii întemeiază un topos literar distinct. Forfota pitorească a acestora, intrigile picante, nesfârșitele combinații erotice constituie sâmburele epic, din care Anatol Moraru face un subiect artistic spumos, plin de (auto)ironie, umor și vervă discursivă. Un discurs care se (auto)savurează în voluptatea propriului joc de cuvinte" [4].

Prin urmare, Anatol Moraru sparge limitele tehnicilor narative și „revelațiile în materie de limbaj" [5], reprezentând texte impresionante, pline de trimiteri livrești și „puzzle-uri de realitate trecute de autor printr-o optică a ironiei sau a burlesculuiui" [5]. În volumul său de proză scurtă Nou tratat de igienă, firele țesăturii textului sunt în totalitate la discreția naratorului. Autorul este un deosebit strateg al discursului, unde „improvizarea e la ea acasă, irigată cu mult umor și condimentată cu multă ironie. Limbajul personajelor este spumos, influențat (paradoxal!) de engleză și nu de rusă, cum suntem obișnuiți în Basarabia (...). Toate personajele vorbesc cam la fel : cu fineți livrești și într-un stil marca Anatol Moraru" [5].

Povestirile prozatorului reprezintă o dovada vie a suportului suficient livresc pe care îl are autorul, iar însemnările textelor sunt făcute cu migală, lucrate, gândite și bine stilizate. Modul de stăpânire a cuvântului este bine simțit în fiecare frază. Strategiile narative folosite în interiorul textelor nu sunt doar modul de scriere a autorului, ci un stil de gândire. În fiecare povestire simțim preocuparea naratorului de a da o consistență pronunțată livrescă, intertextualitatea devenind un imperativ de program. Majoritatea textelor au câte un hyperlink ce trimite la o scriere clasică, la o scenă, la un vers, la un fragment dintr-o scriere cunoscută, la diverse personaje literare ale altor scriitori. Bunăoară, Badea Cireș și Trofimaș din operele druțiene: „Și ca să captați mai exact dimensiunile lui Petrică vom face referință la un alt protagonist celebru, adică la Trofimaș, care, cum bine ați citit, cunoștea la perfecție regulile jocului, dar n-avea șleapcă...” [6], care apar printre rândurile povestirii Baladă nupțială [6], sunt urmate de aluzia făcută la Ion Creangă: „de vorba bărbosului diacon din Humulești”; iar personajele lui Marin Preda le regăsim în rândurile aceleași povestiri „pălăria însă îi ședea leit ca la Moromete când acesta mergea duminicile să dea interviuri în poiana lui Iocan”; Mihail Sadoveanu și muntele Ceahlăului trezesc din somn identitatea românească ce pulsează destul de accelerat în text „impuse un ritm violent de escaladare a muntelui, a Ceahlăului, spre exemplu, ca să rămânem în munții noștri” [6]. Descrierile peisajelor textuale Moraru le face cu aluzia la creația lui Vasile Alecsandri: „De aici, satul, înconjurat de pădure, se vedea ca-n palmă. Priveliștea, parcă împrumutată din pastelurile lui Alecsandri...” [6]. Muzica populară națională cu spirit românesc își găsește loc alături de Nicolae Sulac: „Radioul național transmitea un concert al lui Nicolae Sulac...” [6]. Titlurile, dar și personajele din alte opere sugerează faptul că textele vor absorbi în spațiul lor, prin multiple relații intertextuale, literatura în ansamblu. Astfel, textele se transformă într-o complexitate multietajată, ultrasofisticată, în care amestecul imaginar și acidul ironic deține un rol extrem de important.

Prezentarea fizică și morală a eroilor lui A. Moraru este făcută cu o supradozare de ironie, iar pe alocuri chiar destul de picantă, creionându-se în portrete-caricatură ale personajelor. Exemplificăm prin caracterizarea ironică a Ilenuței (mireasa) din nuvela Love Story: „Și-a făcut apariția, sfioasă și emoționată, Ilenuța, urmată de o prietenă ceva mai calmă. Ereditatea pe linie paternă și-a spus cuvântul în ceea ce privește cromatica obrazului ei. Trei dinți din față, când zâmbea, erau din

metal alb. Ea nu-și ascundea ridurile, deși, la sigur, auzise de existența unor alifii specializate în camuflarea vârstelor feminine. Avea niște ochi de madonă, ce iradiau atâta farmec, încât puteau înnebuni o flotă întreagă” [6]. Portretul Galinei Timofeevna, prietena Ilenuței din aceeași nuvelă, este pictat în cuvinte ironice și comparații destul de usturătoare: „Galina Timofeevna avea cam un metru șaptezeci, la vreo douăzeci și șase de ani, o față rotundă, pulverizată cu pistrui, păr cârlionțat, o gură zâmbitoare, ochi mari. Emil și-a amintit involuntar de o «proză» intrată în manualele dintr-o altă epocă și intitulată metaforico-socialist «Când murgul zâmbește»” [6]. A. Moraru mizează pe singularitatea situațiilor și individualitatea eroilor, inclusiv pe comportamentul acestora, limbajul pe care îl stăpânesc, pentru a magnetiza atenția cititorului, făcând personajele în felul acesta memorabile.

O altă eroină din narațiunile sale, Artemiza, este proiectată astfel: „Colega avea un bust de manechin, păr blond, ondulat, strâns cu grijă sub boneta imaculată, ochii albaștri radiau fericire, buzele vișinii și cărnoase se fremătau voluptos” [6]. În portretul acestui personaj feminin A. Moraru preia modelul falsei realități al manechinului, prototipul în care femeia secolului al XXI-lea tinde să se regăsească. Întregul portret ar contura formele exterioare, fiind de fapt și cele ce pot atinge la proporții înalte imaginația unui bărbat, duse, cu bună seamă, la extremă, sau mai bine zis, spre augmentarea superlativă a corpului feminin. Această imagine a femeii este preluată și popularizată intens în ultimele decenii, fapt pe care autorul îl sesizează cu un umor destul de reticent. Mai mult decât atât, superlativizarea celor mai senzuale părți din corpul feminin impune mai degrabă o rea banalizare a acestora, decât un model impus în circulație de către autor în contextul realității cotidiene și reprezintă în cazul de față pretextul de a cânta în note postmoderne ceea ce constituie în chip prioritar femeia.

În proza scurtă a lui Anatol Moraru se insistă asupra fiecărui element al nuvelei integrat în conformitate cu semnificația fundamentală a vieții, în aspectele ei cotidiene, festive, comice, sublime, tragice sau optimiste. Elementul autobiografic introdus în textele sale are drept scop să ofere cititorului realitatea brută, lipsită de semnificații prestabilite. Cititorului îi revine oportunitatea de a alege, după propria dorință, desfășurările existențelor semnificate în interiorul textelor.

Bibliografie:

1. Grati Aliona. *Fenomenul literar postmodernist*. Chișinău, Garamond, 2011.
2. Cărtărescu Mircea. *Postmodernismul românesc*. București, Humanitas, 1999
3. Regman Cornel. *Despre „Cercul Literar” spre „Optzeciști”*. București, Cartea Românească, 1997.
4. Corcinschi Nina. *Puncte de vedere și voci*, în : Moraru Anatol, *Punct de vedere*, Editura Junimea, Iași, 2017.
5. Corcinschi Nina. *Soarele și păunul, Căutări de paradigmă*. Chișinău, Institutul de Filologie, 2013.
6. Moraru Anatol. *Nou tratat de igienă*. Chișinău, Editura Gunivas, 2002.

ANGELA OLĂRESCU, director Filiala „Hristo Botev”
IVAN DUMINICA, dr., Institutul Patrimoniul Cultural al AȘM

CONFERINŢA ȘTIINŢIFICĂ: Lupta pentru eliberarea și independența Bulgariei // Chișinău, 22 septembrie 2017

22 septembrie este Ziua Independenţei Republicii Bulgaria. În această zi în toată ţara se desfăşoară manifestări culturale şi ştiinţifice, care vin să aniverseze un eveniment important ce s-a desfăşurat în septembrie 1908. Atunci în oraşul Târnovo autorităţile de stat au declarat independenţa faţă de Imperiul Otoman. Este evident faptul că această dorinţă a poporului bulgar nu putea fi realizată fără luptele multiseculare ale acestuia pentru eliberarea de sub jugul turcesc (în anul 1396 al doilea ţarat bulgar a fost cucerit de către Imperiul Otoman). Poporul bulgar trebuia să lupte mult pentru îndeplinirea idealului său naţional. În 1878 în pofida faptului că Imperiul Rus a câştigat războiul cu Imperiul Otoman, Bulgaria a rămas un stat vasal al Porţii. Acest fapt a frânat dezvoltarea social-economică a tânărului stat. Ca urmare bulgarii samovolnic declară Independenţa şi pun marile puteri în faţa unui fapt împlinit.

Anul 2017 simbolic a unit trei date care direct sunt legate cu luptele bulgarilor pentru eliberare şi independenţă: s-au împlinit 180 de ani de la naşterea marelui revoluţionar Vasil Levski, 150 de ani de la naşterea politicianului bulgar (care are origine basarabene) Aleksandr Malinov şi 109 ani de la declararea Independenţei Bulgariei.

Ne bucură faptul că bulgarii din Republica Moldova nu trec fără vedere aceste sărbători importante în calendarul bulgar. Și aceasta nu este întâmplător fiind departe de patria sa mamă, încă din sec. XIX ei participau activ în luptele pentru eliberarea Bulgariei şi construirea unui stat modern. Și azi reprezentanţii comunităţii bulgare de la noi poartă cu mare stimă amintirile despre confraţii săi care au contribuit la crearea celui deal treilea ţarat bulgar. De aceea cele mai importante organizaţii obşteşti de la noi – Societatea Ştiinţifică a Bulgariştilor din Republica Moldova şi Societatea bulgară „Възраждане” în parteneriat cu Biblioteca bulgară „Hristo Botev” – pe 22 septembrie 2017 au desfăşurat o Conferinţă ştiinţifico-practică dedicată acestui eveniment istoric. Ca de obicei, gazda conferinţei a fost Biblioteca „Hristo Botev”. În afara organizaţiilor sus-menţionate la conferinţă au fost prezenţi reprezentanţii Ambasadei Republicii Bulgare în Republica Moldova, profesori de la Liceul Teoretic bulgar „V. Levski” din Chişinău, cercetători ştiinţifici din cadrul Academiei de Ştiinţe a Moldovei, reprezentanţii ai mass-media, dar şi oaspeţi şi prieteni ai bibliotecii.

În partea oficială cu un mesaj de salut a venit ataşatul cultural al Ambasadei Bulgariei din RM, dl Gheorghi Iovkov, care a menţionat că declararea Independenţei în 1908 a deschis o nouă pagină în istoria poporului bulgar. În acelaşi timp dlui a subliniat că conferinţele de acest gen sunt foarte importante pentru că vin să reamintească bulgarilor basarabeni despre paginile importante din istoria patriei lor istorice.

Oaspetele de onoare din Bulgaria Maria Stoianova, preşedintele Asociaţiei cultural-educaţionale „Родолюбец” şi-a exprimat recunoştinţa bulgarilor din Republica Moldova pentru popularizarea istoriei Bulgariei şi bulgarilor, ceea ce ei fac mulţi ani la rând. A vorbit despre conlucrarea fructuoasă cu istoricii-bulgariştii de la noi în ceea ce priveşte publicarea articolelor sale despre trecutul bulgarilor basarabeni în organul oficial a acestei Asociaţii – revista Родолюбец.

Tot atunci dr. Liubomira Jacote a citit scrisoarea de felicitare a dlui Petar Haralampiev, preşedintele Agenţiei de Stat pentru bulgari de pretutindeni. În această scrisoare dl Haralampiev a menţionat că 22 septembrie este o sărbătoare pentru toţi bulgarii şi această dată trebuie să unească pe ei neluând în seamă apartenenţa lor de ţară şi cea politică.

În luarea de cuvânt directoarea Bibliotecii „Hristo Botev”, Angela Olărescu, a făcut un recurs scurt al aportului bulgarilor basarabeni la eliberarea Bulgariei. De asemenea a menţionat că biblioteca se implică activ în aniversarea acestui eveniment subliniind faptul că în aceste zile în sala de lectură s-au amenajat expoziţiile de carte *180 de ani de la naşterea lui Vasil Levski* şi *109 ani de la declararea Independenţei Bulgariei (1908)* ce au fost ghidate pe parcursul zilelor.

Au urmat lucrările conferinţei ştiinţifice *Lupta pentru eliberarea şi Independenţa Bulgariei / Борба за освобождението и независимостта на България*, la care moderator a fost Nicolai Cervencov, doctor habilitat în istorie. În comunicarea *Rolul lui Vasil Levski în lupta pentru eliberarea naţională a poporului bulgar* dumnealui a vorbit despre personalitatea acestui revoluţionar bulgar şi ideile lui despre sistemul politic al viitorului stat bulgar. Menţionăm

că dl Cervencov este specialist cunoscut în această temă, încă în 1993 a editat o carte ştiinţifico-populară cu titlul Васил Левски. În comunicarea sa dl Cervencov s-a oprit mai detaliat la activitatea lui Levski de creare a organizaţiilor revoluţionare secrete.

Ivan Duminica, doctor în istorie, cercetător ştiinţific la Institutul Patrimoniului Cultural al AŞM, a avut un discurs la tema *Vasil Levski şi bulgarii basarabeni* desfăşurând unele aspecte din viaţa şi activitatea lui Vasil Levski în România. S-au evidenţiat legăturile lui cu aşa bulgari basarabeni ca Olimpi Panov (originar din Taraclia) şi Mihail Grecov (s-a născut în s. Dermendere, denumirea actuală Kalanceak, r-nul Ismail, reg. Odesa, Ucraina), care susţineau ideile lui referitor la metodele prin care trebuia să fie redobândită eliberarea Bulgariei. De asemenea I. Duminica a vorbit şi despre cum bulgarii din Republica Moldova pe parcursul ultimelor 26 de ani desfăşoară diferite activităţi: mese rotunde, conferinţe ştiinţifice, lecţii publice, editarea culegerilor de studii în cinstea acestei personalităţi marcante.

Ivan Zabunov, doctor în istorie, conferenţiar, preşedintele Societăţii bulgare „Възраждане" a desfăşurat importanta temă *Declararea Independenţei Bulgariei în 1908*. Istoricul chişinăuiean în mici detalii a parcurs paşii istoriei ce au condus spre Independenţa Bulgariei. A arătat rolul Imperiului Rus în lupta diplomatică pentru ca Imperiul Otoman să recunoască Independenţa Bulgariei.

Katerina Danailova, doctor în istorie, profesor la Liceul Teoretic „Vasil Levski" din Chişinău, a vorbit la tema *Aleksandr Malinov – un politician bulgar de origine basarabeană* axându-se pe aspecte ce deschid unele detalii necunoscute despre activitatea lui politică şi rolul său decisiv în redobândirea Independenţei Bulgariei. Dna Danailova cu argumente ştiinţifice a dovedit că autorul *Manifestului* prin care s-a declarat Independenţa a fost anume Aleksandr Malinov, care pe atunci deţinea funcţia de prim-ministru al guvernului bulgar. De asemenea, dumneaei a menţionat că în satul natal al lui Malinov din Ucraina – Pandaclia (azi, s. Orehovka, r-nul Bolgrad, reg. Odesa) – a fost dezvelită piatra comemorativă, în locul unde în viitor va fi montat bustul în cinstea consăteanului său vestit.

Rezume: În articolul dat se descrie conferinţa ştiinţifico-practică *Lupta pentru eliberarea şi Independenţa Bulgariei*, care s-a desfăşurat la 22 septembrie 2017 în incinta bibliotecii „Hristo Botev". Se arată participarea istoricilor-bulgarişti de la Chişinău în desfăşurarea acestui eveniment ştiinţific.

Cuvinte cheie: bulgari, Basarabia, Bulgaria, Vasil Levski, Alecsandr Malinov, conferinţă, Independenţă.

MARINA NEGRU, șefa BP, s. Chirca, r. Anenii Noi

În lumea poveștilor de suflet...

Se credea că în epoca tehnologiilor informaționale, cartea își va pierde însemnătatea de altădată. Dar s-a dovedit că nici pe departe nu este așa. Ea continuă să fie citită și apreciată. Vreau să menționez, că lucrătorii bibliotecilor și pedagogii sunt acei, care pot și trebuie să ajute atât cititorul matur, cât și copiii, în alegerea materialului pentru lecturare. Astfel, eu, șefa bibliotecii publice din Chirca, împreună cu profesoara de limba și literatura română de la Gimnaziu, Andriana Nacu, având de ani de zile o colaborare frumoasă, prin diferite forme și metode de lucru, contribuim la selectarea celor mai interesante și valoroase cărți pentru a fi citite de către copii.

Cu câteva zile în urmă, în plină toamnă, când Natura-mamă cu penelul magic vopsește așa cum știe mai bine frunzele copacilor, când văzduhul este plin de miresme de gutui, mere și prune, la Gimnaziul din Chirca, în sala de festivități, am organizat o întâlnire cu scriitorul pentru copii și ilustratorul de carte **Alexandru Plăcintă**.

La eveniment au participat doamna Nadejda Gopaș, secretara consiliului local; doamna Aurelia Strună, directoarea Gimnaziului, pedagogii. Oaspetele de onoare, scriitorul Alexandru Plăcintă a fost întâmpinat după obiceiul străbun – cu pâine și sare.

Toți acei care au vorbit, ori s-au aflat în fața elevilor, au avut emoții de bucuria sărbătorii din incinta Gimnaziului. Astfel de emoții au avut doamnele Aurelia Strună, Nadejda Gopaș. Am avut marea bucurie de a vorbi despre fructuoasa colaborare între Bibliotecă și scriitor, între Bibliotecă și Gimnaziu.

Din mare respect și dragoste față de autor, elevii au prezentat un recital de poezie din operele sale.

Copiii frumoși la chip și suflet, cuminți și dornici de carte l-au ascultat cu sufletul la gură pe mult stimatul oaspete, Alexandru Plăcintă. Cei prezenți la eveniment au avut fericirea să-l vadă pe condeer în fața lor, să-l admire cum recită poezii și povestește fragmente din poveștile sale, scrise cu har dumnezeesc. N-a lipsit nici frumoasa comunicare prin intermediul întrebărilor puse autorului. Atmosfera caldă și prietenoasă, care a dominat în sală, a adus multă lumină și zâmbete pe fețele celor prezenți.

Prin felul scriitorului Alexandru Plăcintă de a comunica, de a povesti a trezit la elevi dragostea de carte, de frumos, de pictură.

Ineditul eveniment s-a terminat cu tradiționalele momente de autografe și fotografiere. Majoritatea copiilor s-au întors acasă bucuroși cu, cel puțin, câte o carte cu autograf de la autor.

ANA NEAGA, metodist coordonator BPR „ÎPS Antonie Plămădeală”

Despre cărți și lectură
la BPR „ÎPS Antonie Plămădeală” din Hâncești

Ne doream mai demult să-l invităm pe scriitorul, publicistul, eseistul și editorul Mircea V. Ciobanu la o întâlnire cu cititorii bibliotecii noastre. A apărut ocazia și iată-l prezent la Hâncești, la o activitate organizată în cadrul ediției a VII-a a Festivalului Național al Cărții și lecturii. Dumnealui a fost însoțit de colegul său Mihai Papuc, șef de redacție la Editura „Știința”, acolo, unde muncește și scriitorul Mircea V. Ciobanu.

La început Mircea V. Ciobanu ne-a furnizat câteva repere biografice care au invocat activitatea lui literară și editorială. A absolvit facultatea de filologie a Universității de Stat din Chișinău. A lucrat la liceul „B.P Hașdeu” din Drochia pe care l-a înființat. Apoi a fost lector la Universitatea „Alecu Russo” din Bălți. Din anul 2000 este redactor șef la Editura „Știința”. A scris cărțile „Haydn între două claxoane”, „Stația terminus”, „Plăcerea interpretării” și altele. Mircea V. Ciobanu este considerat cea mai activă voce critică din Republica Moldova. El a contribuit la schimbarea mentalității și la demolarea sistemului educațional vechi, ideologizat excesiv. Elevii, studenții, profesorii și bibliotecarii, prezenți la întâlnire au avut ocazia să asculte o pledoarie excelentă pentru carte, lectură și bibliotecă. Interesantă pentru public s-a dovedit a fi donația de cărți oferită bibliotecii de editura „Știința”.

Mircea V. Ciobanu a prezentat publicului co-

lecția de carte „Câmpul de lectură” destinată elevilor, liceenilor, studenților, profesorilor și altor categorii de cititori, atât pentru lectura în scopuri didactice, cât și în perspectiva unei lecturi de plăcere. În colecție sunt incluse genuri, curente literare și scriitori de referință în conformitate cu conținuturile curriculare la literatura română. Dl Mihai Papuc, s-a referit, în special la cele două volume ale ediției „Profiluri basarabene” în care au fost incluse texte scrise de cercetătorul, publicistul, scriitorul, eruditul Gheorghe Bezvicani pe parcursul vieții lui. El a fost o personalitate marcantă din trecutul cultural al Basarabiei. Membru corespondent al unor societăți științifice din Franța, Belgia și Bulgaria. Dl Mihai Papuc a îndemnat publicul să răsfoiască aceste volume pentru a descoperi multe lucruri interesante despre unele personalități care au trăit și activat pe pământul basarabean. O ediție de scrieri a unui autor „uitat” Dimitrie Iov, reîntors în circuitul literar românesc după 60 de ani de înstrăinare și anonimat, prezentată, la fel, de Mihai Papuc a trezit interesul publicului. Cei dornici de a afla cât mai multe din istoria literară românească vor apela, neapărat, la aceste volume și vor studia inestimabila lucrare a celui care a devenit pentru totdeauna basarabean prin adopție, Dimitrie Iov. Întâlnirea cu acești doi neobosiți cercetători literari, precum sunt Mircea V. Ciobanu și Mihai Papuc a avut, desigur un ecou în sufletele celor prezenți în sală pentru că au avut ocazia să afle nume noi, istorii ale unor personalități remarcabile din trecutul nostru istoric și literar.

Mai obișnuim să organizăm în cadrul acestor întâlniri festivități de premiere a celor mai activi cititori ai bibliotecii noastre. De premii și diplome de onoare s-au învrednicit în această ediție a festivalului 20 de utilizatori (numărul lor ar putea fi cu mult mai mare), cei mai buni din cei buni. Onoarea de-a le înmâna aceste diplome și premii le-a revenit invitaților noștri Mircea V. Ciobanu și Mihai Papuc.

A fost un moment copleșitor, pentru că am văzut în ochii celor premiați un licăr de bucurie, pentru faptul că sunt cititori ai bibliotecii. Sperăm, că această patimă a lecturii va dăinui în inimile lor toată viața.

Pe final de întâlnire invitații noștri au făcut firescul îndemn de-a continua această frumoasă îndeletnicire - cititul. Despre lectură se întreabă, astfel într-un eseu Shannon Ioniță câștigătoarea concursului „Cel mai activ cititor al bibliotecii” organizat de instituția noastră... „Oare există o activitate mai plăcută ca atunci când afară plouă și în casă e cald, iar tu stând învelit în cea mai moale și pufoasă pătură a ta! Sunt sigură că toți cititorii au experimentat această stare măcar o dată în viață...”

TATIANA JEREGHI, directorul Școlii de Arte Cojușna

„Pe dragoste tot se ține”

Cojușna, un sat cu tradiții de secole, a avut parte recent de un eveniment remarcabil în arealul cultural al localității, lăsând o amprentă palpabilă în viața spirituală a băștinașilor acestui loc pitoresc de la poalele Codrilor. E vorba de o prezentare de CD: unul cu romanțe și cel de-al doilea cu melodii tradiționale, ambele aparținând îndrăgitei interprete de muzică populară Ileana Țurcanu. Cunoscând-o destul de bine pe această cântăreață extraordinară, am acceptat cu drag să particip la acest eveniment. Cine nu o cunoaște pe Ileana Țurcanu , vorba lui Tudor Colac, care este Vocea de aur a romanței, personalitate distinctă a culturii noastre naționale?

Fiica lui Toma și Efrosinia Tudose (a patra la număr), a deprins dragostea de cântecul popular de la mama sa și tot de la ea a moștenit și vocea, care pe timpuri răsunase în corul bisericesc, bucurând sufletele enoriașilor.

Fiind elevă la școala din sat, și-a început activitatea în Ansamblul de muzică și dans popular „Poienița”, ce activează și în prezent la Casa de cultură Cojușna. Cu acest colectiv, Ileana a cutreierat nu doar toată republica, fascinând prin frumusețea și originalitatea cântecului popular sute de spectatori, dar a ajuns și dincolo de hotarele ei, în Turcia, Grecia în cadrul festivalurilor folclorice, având o prestanță extraordinară.

„Rapsodia”, „Mugurel”, „Miorița”, „Mărțișor”, „Tinerețea”, „Barbu Lăutaru”, „Folclor” sunt doar câteva nume de rezonanță ale colectivelor artistice profesioniste, cu care Ileana Țurcanu a cucerit zeci de premii, dintre care cele mai importante fiind Premiul Mare la Festivalul televizat „Cântați cu noi”, 1982, Premiul I la Festivalul-concurs de romanță „Crizantema de Argint”, ediția I, cu melodia „N-ai să știi niciodată”. Aceste colaborări au lansat-o pe scena profesionistă drept nume de referință printre cântăreții de muzică populară. In fonoteca Radioteleviziunii Naționale se păstrează numeroase înregistrări ale acestei interprete de valoare.

Acest eveniment a fost mult așteptat de acei

care preferă și apreciază muzica de calitate, precum e romanța. Deloc întâmplător, evenimentul a purtat același generic ca și albumul „Romanță, veșnic să trăiești”, stabilind o conexiune directă dintre publicul select și melodiile prezentate de protagonistă. Prezenți în sală, oaspeții de onoare Tudor Colac, doctor în etnologie,Constantin Rusnac, compozitor, profesor universitar, Ion Paulencu, Artist al poporului, Constantin Baranovschi, Artist emerit, compozitor, aranjor, scriitorul Constantin Dragomir, Veronica Mihai, Artistă a poporului, Anatol Hurmuzachi, textier, Mihai Popa, Președintele raionului Strășeni, Sergiu Jereghi, Primar de Cojușna, Vera Schirliu, șefa Secției cultură Strășeni, Nina Jovmir, redactor muzical, Bolboceanu, redactorul emisiunii tv „Evantai Folcloric” si multe alte personalități distinse ale culturii noastre.

De la primele acorduri ale romanței „Romanță, veșnic să trăiești”, am înțeles cât de multă dragoste și dăruire a depus compozitorul Constantin Baranovschi (de altfel, autorul tuturor romanțelor ce au fost prezentate pe acest CD) împreună cu vocea Ilenei pentru a transmite mesajul cutremurător al versurilor, aparținând lui Nicolae Lavric, romanța „Din ruga mamei mele”, Ion Ștefan Stratan cu „Povestește-mi, bunico”, Maria Prodan cu „Potop de flori”, Anatol Hurmuzachi cu „Mai ieri șopteai”. Un moment emoționant al spectacolului a fost omagiul adus regretatei Maria Drăgan, prin romanța „Să mă-ngropați în cântec”, versuri Nina Slutu.

După cum a menționat în discursul său, Tudor Colac, doctor în etnologie, acest nou CD, semnat de Constantin Baranovschi și înnobilat de vocea inegalabilă a Ilenei Țurcanu, reprezintă în esența sa, veritabile „stampe” muzical-poetice, de mare valoare și bun gust, predestinate să aibă un succes garantat.

Renumitul și îndrăgitul compozitor Constantin Rusnac, în discursul său, a reiterat: „Dorul, acel dor – esență a existenței noastre – e prezent în fiecare dintre aceste tablouri sonore: dorul de mamă, de omul drag, de viață, de o floare, dorul de a arde în cântec ca o lumânare, dorul unei iubiri, care toate s-au transformat într-un dor nemărginit... Acest dor este cântat cu dăruire și suflet de către o singură interpretă, pe nume Ileana Țurcanu, care simte și trăiește romanța, aducând-o inimii ascultătorului într-un mod veridic și convingător... ”.

Referindu-se la creația maestrului Constantin Baranovschi, Constantin Rusnac a afirmat: „Unele romanțe ale lui Constantin Baranovschi sunt scrise simplu, accesibil, altele însă au o construcție melodică complexă, treceri tonale etc., fiind

interpretate doar de profesioniști, pentru restul melomanilor fiind, cum se zice în popor, „de ascultare”.

Despre acest tandem artistic a vorbit cu multă căldură Ion Paulencu, Artist al poporului, apreciind colaborarea acestora deosebit de fructuoasă.

Dl Mihai Popa, Președintele raionului Strășeni, a menționat: „Mă bucur nespus de mult că avem asemenea talente, care duc faima raionului în lume...”.

La reușita acestei frumoase întâlniri de suflet și-au adus contribuția și celelalte surori ale interpretei. Eugenia Tudose a propus audienței, drept cadou pentru sora mai mică, câteva melodii interpretate cu mult talent, răsplătite cu aplauze îndelungate de către public. Sora mai mare, Anastasia, împreună cu fiicele sale, Marina și Lilia, au organizat în sală o expoziție a lucrărilor sale, deosebit de originale: prosoape, goblenuri, fețe de masă, lucrate manual cu multă iscusință.

E adevărat: Pe dragoste tot se ține...Și o casă, o căsnicie, pe dragoste se ține și un sat, o tradiție, pe dragoste mare se ține, și muzica noastră, mai ales dacă este îngrijită de așa maeștri precum Constantin Baranovschi împreună cu vocea inegalabilă a Ilenei Țurcanu, își trage sevele tot din dragoste.

Din numele participanților la acest eveniment, îmi exprim toată recunoștința și admirația față de cei doi protagoniști ai spectacolului, pentru operele pline de har și emoțiile estetice, trăite împreună, pentru bogăția spirituală care a devenit un bun al tuturor. În speranța de noi și noi melodii memorabile, le adresăm urările noastre de bine, succes, sănătate și colaborări fructuoase și pe viitor!

La mai mult și la mai mare!

Constantin Baranovschi atât de mult s-a atașat de acest gen, care e unul dintre cele mai îndrăgite de poporul nostru, încât, pe lângă muzică, a compus și versurile, la fel de inspirate, ale piesei „Romanță, veșnic să trăiești”, care este o odă romanței, o rugăciune către Dumnezeu”.

Cel de-al doilea CD, cu genericul „Pe dragoste tot se ține”, se face remarcat prin melodiile „Măi bădiță, floare dulce”, versuri de Lucian Blaga, „Suflete, ce-mi arzi în foc”, versuri de Galina Furdui, „De ziua nunții”, versuri semnate de Gheorghe Bâlici, „Bucovina”, text de Ion Stoleru ș.a.

OLGA MARDARI, Școala raională de arte plastice „N. Moisei”, or. Telenești

Universul magic al culorilor

Învățământul artistic se înscrie în veriga învățământului general ca unul complementar, care are menirea să

dezvolte potențialul cognitiv, afectiv și acțional al copiilor și tinerilor, să răspundă intereselor și opțiunilor acestora pentu timpul liber.

Școala raională de arte plastice „N. Moisei” este o instituție de învățământ artistic. Sarcinile de bază ale instituției sunt oglindite în planul de activitate anual, care este unul flexibil, adaptat la condițiile și cerințele societății actuale. Implementarea eficientă a planului de activitate impune respectarea și utilizarea conținuturilor, acordarea priorităților metodice și creative.Valorificarea creativității elevilor și profesorilor în cadrul activităților didactice este o condiție prioritară a instituției noastre.

Unul din scopurile majore ale instituției este promovarea elevilor talentați, care sunt acea picătură de culoare magică capabilă să schimbe lumea în ceva mai bun.

Cei 13 profesori instruiesc şi educă 270 de elevi. Unul din acești elevi este **Cornelia Druța**, riginară din s. Inești, r. Telenești care a păşit în această lume miraculoasă a artei - Școala raională de arte plastice „N. Moisei”, în clasa profesoarei Svetlana Caprian.

Drumul de la Inești la Telenești îl făcea ca o albinuță de la stup la floare. Totdeauna cu un surâs îngeresc pe față, era curioasă să afle cât mai mult din tainele picturii.

După cum spunea și renumitul pictor Pablo Picasso: „Dacă pictezi închide ochii și caută...”, astfel și Cornelia este într-o continuă căutare a sublimului ce o motivează să obțină noi performanțe nu doar pe tărâmul artei.

Deși are doar 16 ani, a adunat în palmaresul său o colecție de premii și diplome care ne vorbesc despre munca asiduă pe care a îndeplinit-o în cei 8 ani în cadrul Școlii „N. Moisei”, or. Telenești.

Expoziția personală „Universul magic al culorilor”, a absolventei Cornelia Druța organizată în incinta Bibliotecii Municipale „B.P. Hșdeu”, Chişinău a fost susținută în mare parte de Consiliul Raional Teleneşti, care este promotorul tinerei generații. Desigur Cornelia a fost susținută de familie şi de Administrația Publică Locală Ineşti.

Autor — Cornelia Druta